

Acésta fóia ese  
cate 3 cóle pe luna  
si costa 2 florini v. a.  
pentru membrii aso-  
ciatiunei, éra pentru  
nemembrii 3 fr.  
Pentru strainatate  
1 galbenu cu porto  
postei.

# TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se  
face numai pe cate  
1 anu intregu.  
Se abonédia la Comi-  
tetulu asociatiunei in  
Sibiiu, séu prin posta  
séu prin domnii co-  
lectorii.

Nr. 21.

Brasiovu 1. Novembre 1872.

Anulu V.

Sumariu: Theoriile lui Darwin. (Fine.) — Avramu Iancu. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — Pro-  
cesu verbale. — Contribuiri in favórea fondului de academia. — Bibliografia.

## Theoriile lui Darwin.

(Fine.)

Pána aci ar merge cumu ar merge cu teori'a lui Darwin, ea inse dà in greu mare atunci, candu este verb'a despre eminentele facultati ale spiritului omenescu, la care nu se apropie neci-una d'in celelalte specii. Las' cà criticii teoriiloru lui Darwin combatu cu destule argumente chiaru si analogiile physiologice d'intre Omu si acelea animale, pe care Linné si dupa elu altii multi le coprindu sub nomenclatur'a de Primati (Primates), precumu sunt Simiele si Semisimiele\*), dara apoi in càtu pentru facultatile spiritului omenescu, insusi Darwin recunósce precumu se si cuvene se faca unu filosofu, cà intre mentea si preceperea unuia d'in ómenii celi mai selbategi si intre preceperea simiei alu carei organismu e relative celu mai perfectu, differentia este immensa. Totu Darwin constata mai departe, cà acea differentia ar remanea totu asia de mare, inca si in casu candu de ess. unu Gorilla ori una alta Simia s'ar potea domesticí si óresi-cumu civilisa, bunaóra cumu se intempla cu canele in comparatiune cu fratele seu celu selbategu, adeca cu lupulu. Aici dn. Darwin mai aduce unu esemplu despre ómenii numiti Fulgiani, pe care densulu ii tiene de celi mai selbategi d'intre tóte popórale pamentului; cu tóte acestea densulu nu s'a potutu minuna de ajunsu candu a vediutu, cà dupa óresi-care conversatiune ce avusera acei barbari cu europenii, s'a convinsu de plenu, cà dispositiunea si facultatile spirituali ale aóeloru selbategi semená cu ale nóstre. Dupa acestea inse Darwin se reintórcé totu la hypotesea sa, cà intre Omu si Simia au trebuitu se mai existe alte si alte fientie organice cá varietati si póte cá specii, care órecandu voru fi implutu golulu acelu mare ce se vede astadi, de ess. intre Omu si Gorilla, ori intre Omu si Gibbonu. Ací inse'i talia in vorba criticii reflectandu, cà scóla lui Darwin de una parte confunda Instinctulu cu facultatile spirituali, cu Mentea, cu priceperea, cumu si cà Instinctului se dà definitiune falsa, éra candu Darwin vorbesce despre „poterile spiritului,” nu spune curatu cà

ce intielege densulu prin acestu terminu; cà-ce déca elu intielege prin poterile spirituali Ratiunea, atunci elu voliendu se afe analogii mai inalte intre Omu si Simia, compara Instinctulu cu Ratiunea, care sunt duoe lucruri ce differu in essenti'a loru. Éra déca Darwin dicundu „Poteri spirituali, intielege totu numai Instinctulu, atunci cade in alta erróre, pentrucà in acestu casu differentia intre Omu si animale neci-de cumu nu ar fi ceva „immensa,” pentrucà multime de animale intrecu pe Omu cu agerimea si fineti'a instinctului; de aceea si renumitulu Cuvier sustienuse tесеa, cà Instinctulu si Ratiunea stau in proportiune inversa; cu càtu adeca este mai ageru instinctulu, cu atátu ratiunea e mai pucinu desvoltata si vice-versa. Déca scóla lui Darwin ar compara de ess. instinctulu pesciloru cu alu simieloru, si mentea ómeniloru selbategi cu mentea si cu ratiunea filosofiloru europeni, atunci acea comparatiune ar avea locu; éra a face ponte dela instinctu animale pàna la ratiunea desvoltata si inaltata a omului, semnifica a volf se treci preste abissulu celu mai fiorosu. Dn. Darwin se tiene strinsu de espressionea sa ecuivoca, dubiósa „poteri spirituali.” Dara care este originea acelor „poteri spirituali,” unde se incepu ele, la care fientia organica, pentrucà se ajunga totu perfectionanduse, pàna ce in capatien'a omului se prefacu in ratiune? Insusi dn. Darwin recunósce cà a desperatu cu totulu de a poté petrunde inapoi pàna la prim'a origine a „poteriloru spirituali.” Esemplele pe care le aduce Darwin spre a constata „poteri spirituali,” de ess. la Chimpansu, Orang s. a., sunt in sene minunate, ele inse totu nu probedia mai multu, decàtu numai cà acelea animale au unu instinctu fórté ageru. Asia de ess. maimutiele se terescu fórté bene de diversele si numerósele póme veninóse care crescú sub climele tropice. Prea bene; inse acésta este numai insusire negativa in viéti'a loru, in càtu adeca se sciú ferí; dara d'in tóte simiele càte sunt si voru mai fi in lume, nu se va alege neci-unu botanistu si pomologu, neci-unu farmacistu séu medicu.

De altu-mentrea, celu care voliesce a proba urme de ratiune omenésca la animale, va face fórté bene, déca nu se va indestulá numai cu esemple, fia acelea ori-càtu de minunate, culese dela cani, simii, albine,

\*) Moimele séu maimutiele si diurnetate maimutie.

furmice, castori s. a. s. a., ci trebuie se faca neamenatu mai multu: se supuna la analiza filosofica tóte asia numitele „poteri spirituali,” pentrucá se se cunósca curatu, ce este instinctu si ce este mente, pricepere, ratiune. Inse cu acésta problema fórte grea, Darwinistii se ocupa fórte pucinu.

Omulu are conscientia de sene, fia-care omu scie cá elu este Elu. O au si simiele, canii etc.? Omulu are limba articulata, in care vorbesce si rationedia. Unde se póte numi limba sbieratulu simiei, latratulu canelui, urletulu lupiloru?

Omulu are memoria, care ajunge adesea dela etatea de 80—90 de ani pâna indereptu la etatea pruncésca de patru ani. Care este memori'a animaleloru celoru mai destepte, de ess. a elefantului, a canelui, a calului? Fórte marginita, umbra de memoria. Nu cumu-va 'ti póte invetia canele macaru diece sententie pe d'in afara? Omulu inventa mii si millióne de lucruri noue; animalele ce inventa ele? Omulu are facultatea minunata de a imita totu ce vede si aude. Sunt unele paseri care imita de cólea pâna cólea câte una voce omenésca séu câteva tonuri musicali, ele inse facu acésta fàra cá se pricepa nimicu d'in ce au imitat, si remanu cu atàta, fàra cá se arate vreunu progressu. Dà Orangului ori Gorillei unu instrumentu musicale, fa'lu se'ti essecute vreuna aria pe claviru séu pe vióra, dupace te va fi auditu pe tene fia macaru si de una miie de ori. Dara unde vei pune admirabilea potere a imaginatiunei omenesci, vivacitatea fantasiei lui. Se dice cá canii inca visedia candu dormu, de unde se inchiaie cá si ei au facultatea imaginatiunei. Dara déca acea urma de imaginatiune a fostu produsa numai prin vreuna bataia buna, ce luase canele dela omu séu dela alti cani? Elu nu'ti póte spune. Dara fa pe canele teu cá se'ti compuna ceva ce ar semena cá poesia, séu unu instrumentu ori-càtu de grosolanu. Nu avem in tóta natur'a unu singuru essemplu, cá vreunu animalu se fia facutu vreunu instrumentu, (unelta), fia spre ori-si ce scopu. Bene se ne insemnamu acésta impregiurare, pentrucá ea merita cea mai de aprópe attentione. Animalele care producu, câte ceva, de ess. albin'a fagurii si mierea, furmicele mosiuróiele cele arteficióse, castorii casele lor, paserile cuibulu etc., facu totulu númai cu instrumentele date lor dela natura si provediute cu instinctulu necessariu conservarei lor. Nu asia omulu: elu de parte de a se indestula numai cu manile si cu dentii, cá unelte si arme, a inventatu si mai inventa mereu instrumente nenumerabili si uneori mai asia de admirabili, precumu sunt cele date dela natura. Omulu imita natur'a intru tóte, cauta dupa legile ei cele mai ascunse. Omulu a invetiatu a se apara pâna si de trasnete prin aparate ce a inventatu elu insusi. Pentru ce nu scie neci-unu animalu se'si faca focu spre a se incaldí candu stà se degere de frigu chiaru in midioloculu padurei, si pentru ce nu scie se'lu stinga candu l'au aprensu omulu séu vreuna potere a na-

turei? Pentrucá animaleloru le lipsesce cu totulu ratiunea. Animalele in locu se se scia folosi de focu, mai virtosu fugu de elu. Asia le dictedia instinctulu lor. Darwin recunósce cá pe langa facultatea de a vorbi, pe langa limb'a cea articulata ce o are omulu, cea mai mare inventiune ce a facutu elu in cursulu miradeloru de ani, este — Foculu (Ignis). Ómenii celi mai selbateci d'in fundulu Americi, alu Australiei si d'in insulele cele mai indosite ale Oceanului, sciu ce este foculu si se folosescu de elu. Asia dara inventiunea si intrebuintiarea focului la Ómeni este univesale, adeca comuna tuturor ómeniloru in tóte partile pamentului. D'in contra, fric'a de focu este comuna la tóte animalele. Se meditamu de aprópe asupra acestei impregiurari; éra intr'aceea Darwinistii se faca bene si se ne spuna, cá déca Omulu descende in successiune imediata dela celealte animale, déca protoparentii lui sunt asia numitii Ascidiani, vermi, ríme, pesci, brósce, sierpi, paseri, patrupede, pâna susu la nu sciu ce animalu simia, atunci cumu s'a intemplatu de omulu si-a perdutu instinctulu de a fugí de focu si a castigatu una alta facultate tocma oppusa, de a inventa foculu, de a se incaldí la elu, de a'si ferbe, cóce, frige la elu, de a topí cu ajutorulu lui pâna si metallele etc. Unde vedi ací comuniunea instinctului animaleloru cu alu ómeniloru?

Simtiulu morale, conscientia Omului. Aici scól'a lui Darwin dà de greutati si mai mari decàtu au fostu cele intempinate pâna la punctulu acesta.

Darwin insusi spune curatu, cá „elu subscie cu ambele mani sententia acelor auctori eruditi, carii sustienu cá d'in tóte attributele in care differu ómenii de animale, simtiementulu morale séu conscientia este de cea mai mare importantia. Totu Darwin subscie si cuventele lui Mackintosh carele a scrisu, cá simtiementulu morale essercita cu totu dreptulu suprematia sa preste ori-care altu principiu alu actiuniloru omenesci,“ apoi adaoge, cá conscientia, cá simtiulu morale se póte esprime si coprende intr'unu singuru cuventu: Trebuie (Oportet), adeca trebuie se faci séu se lasi aceea ce'ti dictedia conscientia; datorintia, oficiu.

Totu asemenea Darwin citedia cu admiratiune cuventele lui Kant: „Datoria (morale)! idea admirabile, care nu lucredia neci prin adulatione desiérta, neci prin amerintiare, ci numai prin sustienerea purei legi in sufletu, si asia, de si nu'si stórcce totu-deauna ascultare, insuffla inse respectu, de inaintea caruia orice pófte, inca pe atàta de secrete, amutiescu.“

Profundulu cugetatoriu Iohn Stuart Mill spune curatu lui Darwin, cá simtiulu morale alu omului nu are a face nimicu cu instinctulu animaleloru, si Darwin nu cutedia a'i contradice.

„Conscientia este singurulu monarchu alu omului, care nu e obligatu a se supune la neci-unu domnitoriu pamentescu; ea este sacrosanta si stà mai pre susu decàtu tóte legile omenesci; ea depende

numai dela Ceriu, éra auctoritatea sa este in adeveru, divina, inviolabile.“

Religiunea positiva la scóla lui Darwin. Elu insusi nu combate de-adreptulu religiunea, tractedia inse despre densa numai cá in fuga, recunoscundu atàta, cá religiunea ar fi midiolocu destulu de bunu spre a influentiá si respective a inaintá prin ea civilisatiunea intre ómeni. Darwin atenge pe scurtu si credenti'a in Divinitate, si immortalitatea sufletului. Intr'aceea adeptii lui Darwin, si anume celi d'in Germani'a, mergu multu mai departe in negatiune. Ei adeca sustienu, cá dupace universulu si totu ce esiste intrensulu este numai rezultatulu séu productulu unei legi eterne, órbe, nestramutabile, atunci ce necessitate s'ar mai simtí de unu Creatoriu a tóte. Asia dara atheismulu leitu. Acea scóla inse uita cá chiaru aceea lege a loru presupusa cá órba, tocma órba asia cumu si-o imagina ei, trebue se aiba unu auctoriu. Mai in scurtu, atheistii moderni se incurca si se prenu ei insii in cuventele loru, in sofismele loru, intocma cá si atheistii eliniloru si cá celi d'in secolulu alu 18-lea. Se observamu inse bene, cá in sinulu Internationalei, ai carei reprezentanti se adunara dilele acestea la Haag'a in Hollandi'a, inca a inceputu a se propaga una specie de atheismu, precumu se propaga si intre Cosmopolitii si intre Murarii-liberi d'in tempulu nostru, precumu in acelea societati nu se propagase mai inainte.

Una alta ramura séu secta a scólei lui Darwin nu nega ce e dreptu, neci essistenti'a Divinitatei, neci immortalitatea sufletului, de aceea ei acceptara si unu feliu de religiune rationalistica, séu déca voliti naturale; ei vedu in creatiune pe creatoriu si se inchina lui; acea secta inse nega necessitatea ori-carei religiuni positiye cu dogme, cu articlii de credentia pusi in óresi-care sisthema, si sustienu d'in contra, cu Hobbes, cu maioritarea enciclopedistiloru si altoru filosofi d'in secolii 17 si 18, cá d'in religiunile positive ar purcede cele mai multe rele pre pamentu; ceea ce dupa mene, semnifica totu atàta, cá si cumu ar dice cineva, cá dela focu si apa purcedu cele mai multe rele pre pamentu, d'in cauza cá intru adeveru, foculu arde pe multi, si in apa inca se inneca destui ómeni; óre inse care va fi acelu nebunu, cá se sustiena cá elu in viéti'a sa se póte lipsi prea bene de focu si de apa? Reulu este en totulu altulu: Ómenii nu distingu intre Religiune care inca este fic'a Ceriului cá si Conscienti'a, si intre bigotismu si fanaticismu. Superstitiunea, bigoteri'a, fanaticismulu religiosu, cá si celu politicu, preface pe ómeni in fere selbatece, degrada humanitatea, ruinedia tieri si pópóra intregi. Déca inse Brahmanii, Bontii si Derwisii Asiei causara atàtea rele omenimei, care ar fi óre efectele doctrineloru scólei lui Darwin? Déca acésta scóla recunósce pe temelulu unei legi imaginarié dreptulu celui mai tare, dreptulu fereloru rapitórie, atunci de ce folosu ar mai fi chiaru si religiunea ei cea rationalistica pentru ómeni?

Intr'aceea eu am premissu d'in capulu-locului, cá nu me simtiu in positiune de a lua in mana agerulu cutietu alu criticei, si cá singurulu meu scopu era cá se facu analisea, séu cumu se dice pe la noi, recensiuinea teoriiloru lui Darwin, adeca numai càtu se le sennalisediu pentru acea parte a publicului nostru carea se simte in stare de a se ocupa de curentele ideiloru si teoriiloru, care au pusu de nou in miscare nu numai pe barbatii cei mai docti ai Europei, ci inca si pe alte classi a le societatei europene, pàna diosu in classea cea desperata a proletariatulului cetatiloru mari. Am crediutu cá si cu acestu micu operatu imi implinescu numai una d'in datorile mele càtra natiune si patria. Mai departe remane cá se apretiedie barbatii competenti, déca temerile mele indegetate indata la inceputu, sunt intemeliate séu nu. In totu casulu credu eu cá una d'in primele nóstre datorintie este, a privighia, cá dupace amu reintratu in societatea européna, unde aveamu loculu nostru vechiu stravechiu hereditariu, se nu fimu surprinsi de neci-una d'in acelea lucrari si producte a le spiritului omenescu, care prepara noue prefaceri si póte chiaru catastrofe mari in acea societate de popóra.

Augustu 1872.

G. Baritiu.

### Avramu Iancu.

In decursulu lunei Septembre alu anului curgatoriu diariéle romanesci si neromanesci d'in patri'a nóstra anuntiaru mórtea lui Avramu Iancu, cele romanesci investite in doliu, séu inca manifestandu prin cuvente doliulu loru, pre candu mai multe d'intre cele care se publica in alte duoe limbi, se folosira de acésta ocaziune spre a rupe cicatrici inscortiosiate, spre a reimprospeta memori'a multoru evenimente fioróse d'in anii 1848 si 1849, éra altele 'si uitara de a loru demnitate — déca o voru fi avutu vreodata — pàna intru-atàta, in càtu mórtea lui Iancu o insocira de blasteme bàrbare. In acelasu tempu natiunea dacoromana d'in totu coprinsulu marelui principatu alu Transilvaniei si d'in vecinele comitate despre apusu, se simtí petrunsa de dorere generale, care se póte asemena numai dorerei ce coprende pe ómeni in tempulu unei calamitati publice. Acésta manifestare de doliu generale la romani pentru mórtea lui Avramu Iancu este unu adeveratu fenomenu, apparitiune, pe care ori-ce poporu ajunsu la conscienti'a de sene, ilu va lua in cea mai de aprópe consideratiune. Au nu era Iancu mortu pentru sene, pentru natiunea si patri'a sa inca dela anulu 1852? Elu petrecea intre noi, conversá cu noi, asia este; Iancu inse nu mai simtiá neci dorerile nóstre alaturea cu noi contemporanii sei, neci mai partecipá la bucuriile nóstre, candu ni se intemplá cá se avemu si noi vreuna intre legionulu de doreri. Si cu tóte acestea, Avram Iancu mortu pentru sene si pentru societate,



vietuiá in spiritele si in ânimele nóstre ale acelora, carii amu sciutu se apretiamu meritele lui, zelulu si amrea lui pentru natiune, careia se devotase, pâna candu isi sacrificà ei tóta essistenti'a sa. Avramu Iancu mortu pentru societatea contemporana, va vietui in memori'a nstrã si a toturor generatiunilor cãte ne voru succede noue, pâna candu istori'a omenimei va mai avea se consemne cãte ceva d'in vietii natiunii daco-romanesce.

In vietii popraloru sunt unele momente extraordinarie si epocali, momente de vietia si de mórte, candu ele isi léga sórtea loru de cãte unu nume, de cãte unu individu, carui apoi ii urmdia resicumumu orbesce, la bene si la reu, cã prin unu farmecu su predestinatiune. Inse totu asia este érase adeveratu, cã numai epocel estraordinarie producu ómeni estraordinari, precumu si cã numai poprã ajunsse la unu gradu recare alu conscientiei de sene si alu culturei se sciut folosi de asemenea epoche, si isi alegu su recunosc de conductori pe barbati de aceia, carii au venitu tocma la tempu, nu atãtu cã se vorbsca, cãtu mai virtosu cã se lucre, barbati ai fapteloru, ai actiunei, carii apucasera cumu amu dice, a sbe in sene spiritulu natiunii, carii sciusera a'si identifica interesele loru cu ale poporulu si a se inspira de marimea epochei in care au ajunsu. In tempu normale, su in tempuri de sierbitute si orbia generale, ómenii actiunei n'au neci-unu rol, ci se nascu, vietuiescu si se trecu cã si altii unu milionu, fãra cã istori'a se'i afle demni de a se ocupa de ei.

Avramu Iancu, omu nascutu pentru actiune, venise tocma la tempu, tocma in acei ani epocali, carii déca aru fi trecutu preste noi lasandu numai urme de simple adunari, de punctatiuni, deputatiuni, petitiuni si proteste, póte f cã natiunea romana ar sta in acestea dile de cercare noua, inca si mai reu decãtu a statu pâna in a. 1848. Dica inemicii natiunii nóstre ori-ce voru vrea despre Avramu Iancu, elu a fostu pentru noi unulu d'in acei barbati adeveratu providentiali, ale caroru merite pentru libertate toti fantaronii d'in lume nu voru fi in stare de ale intuneca. Este unu adeveru fórte tristu, cã libertatea in acésta lume trebue se se rescumpere asia desu prin versare de sange; inse nu avemu ce face, asiã merge pe acestu globu, lupt'a pentru essistentia si libertate curge neincetatu sub forme fórte diverse, pâna ce de atãtea-ori ómenii recurgu si la arme.

Calumni'a ce se aude mai desu in contra romaniloru transilvani cu respectu la evenimentele d'in anii 1848 si 1849 este candu se dice, cã ei aru fi luptatu pe atunci in soldulu camarillei, adeca in favórea absolutismulu. Aceia carii spunu si scriu acésta minciuna, su nu cunosc de locu istori'a acelor ani, su ce este si mai probabile, ei o falsifica inadinsu, pentru scopurile loru. Neci-unu romanu adeveratu d'in anii 184<sup>8</sup>, n'au avutu de scopu a'si versa macaru una singura picatura de sange pentru despotismu, ci numai pentru libertate si in contra

terrorismulu celui mai brutale si multu mai barbaru decãtu fusese pe atunci cnut'a tiarulu Nicolae si carbaciulu cazacescu. Dara mai tardiu romanii fusera insielati? Apoi rogu-ve, care poporu europénu nu a fostu insielatu in acelea tempuri si inca multu mai amaru decãtu dacoromanii, cu atãtu mai amaru, cu cãtu sperantiele si planurile altor poprã fusese neasemenatu mai mari si mai incordate decãtu ale nóstre. Republic'a Italiei s'a innecatu in sange in aceleasi tempuri pe stradele Palermei, Messinei, Neapolei, Romei, Venetiei; republic'a Franciei isi aflã mrmentulu seu in vali de sange, in Sen'a, in Algiuru si Cajenn'a; unitatea Germaniei fu sugrumata in modulu celu mui barbaru de cãtra prussiani in Berlinu, in ducatul Baden, la Frankofurtu si pe airea. Preste acésta, istori'a se fia drépta si se nu uite, cã unele classi de ómeni esite in largulu lumei cu libertatea in gura, cu scrti'a sierbitutei, cu corruptiunea si cu desfrenulu in tóta fienti'a loru, inca nu cunoscea de locu ce insmna libertate, precumu mai sunt si astadi ómeni multi, de carii acea vergine santa ce se numesce libertate, fuge cãtu mai departe. P'intre ómeni de asemenea calibru reactiunea absolutistica prea curendu isi sparge drumu nou, precumu acésta se póte vede in tóte dilele. Reactiunea care a venitu preste noi dela 1850 inainte, a fostu generale, ea nu a facutu esceptiune cu neci-unu statu si cu neci-unu poporu. Afra de acésta pe la noi, terrorismulu ungurescu trebuea se se infrene si infranga in vreunu modu re-care, su cã bellulu civile era se se intenda pe ani inainte, pentrucã ungruii n'au sciutu neci-odata ce este libertatea.

Avramu Iancu era unulu d'in acei barbati eminenti ai poporulu dacoromanesc, carele fusese incalditu si petrunsu in adenculu sufletulu seu de sacruulu focu alu libertatei. Ajutatu de frums'a stare materiale a tata-seu, care era unulu d'in ómenii cei mai avuti nu numai in comun'a sa Vidr'a de susu, ci preste totu in muntii apuseni, tenerulu Avramu cã studente in Clusiu si cã practicante la cancellari'a curtei de apellu, avuse cea mai buna ocaziune de a cupsce fórte de aprópe libertatea si desfrenulu, sierbitutea si barbari'a insocita de tóte insultele cãte i place domnulu desfrenatu se arunce asupra sclavulu seu. Inca se versase sange romanescu numai la Mihaltiu, pe la finea lui Maiu 1848, pre candu Avramu Iancu celu d'antaiu jurase pe sufletulu seu, cã acea fapta barbara nu o va lasa nepedepsita. Aflandu-ne pe atunci mai multi insi la Sibiu, d'in cãti ne-amu fostu reintorsu dela diet'a rebella d'in Clusiu, ne-a costatu la „curtea Medeasiului“ destula fatiga, pentru cã se'lu abatemu dela planulu seu de a merge in munti spre a lov de acolo dreptu in Aiudu, de unde venise perirea mihaltianiloru, unde inchisesera pe Simionu Balintu si inca pe alti cãtiva romani cu scopu de a terrorisa. Anume Barnuti dise lui Iancu: „Aveti patientia, cã veti face érase vreo horaiada nefericita.“ Avramu ascultã, de si fãra voia. Ce erai se'i faci,

elu a fostu omulu actiunei. Déca lasámú atunci pe Iancu in voli'a lui, bellulu civile era se se incepa si in Transilvani'a d'intru odata cu celu d'in Ungari'a dela asia numitele siantiuri romane, éra rezultatele? Era se le scia inainte totu numai Ddieu. Muscalii si turcii inca nu apucasera a veni in Moldov'a si Munteni'a; ei au venitu acolo numai dela Septembre inainte. Ungurii apucasera a smanci poterea d'in manile nepotentiosului rege Ferdinandu V., ei pusesera man'a pe câteva regimente si pe vreo siepte sute de tunuri pe la cetati; cu tóte acestea, ei totu mai era inca reu armati si pucinu essercitati. In totu casulu, déca romanii aru fi inceputu a se arma barbatesce indata d'in Aprile, de candu au inceputu a se arma si celelalte popóra, evenimentele in Transilvani'a era se ia cu totul alta facia. In fine insurgentii prin barbarele loru brutalitati totu adusera lucrulu acolo, in càtu romanii se vediura necessitati a se mai ingriji si de arme, éra nu numai de proteste pe la dieta si deputatiuni pe la curte, éra in urm'a urmeloru, adeca dela Martiu 1849 inainte, grós'a ignorantia si miser'i'a celoru siese generari austriaci càti se aflá pe atunci in Transilvani'a, avù de consecentia, cà romanii transilvani lasati asta-data de se-nea loru, neproveduti mai cu nimicu d'in partea austriaciloru, isi incercara poterile numai ei singuri in contra trupeloru de insurgenti, care acuma era fórte numeróse si armate neasemenatu mai bene decâtu era romanii. Atunci cá neci unadata d'in seculi, se cerea ómeni ai actiunei, carii se scia scóte ostasi d'in pamentu. Acei ómeni ai actiunei au fostu pentru romani Iancu, Balintu, Axente, Dobra, Buteanu, Vladutiu, Bradu, Solomonu, Armatulu, càtiva oficiari dela regimentele confinarie si unu frumosu numeru de tribuni, vice-tribuni si centurioni subordinati loru.

Toti acei barbati si juni au fostu bravi si curagiosi, toti inspirati de marimea epocii extraordinarie, toti decisi a'si da viéti'a pentru libertatea nationale, inse farmeculu celu mai tare ce atragea pe natiune, se coprendea pe atunci in numele Iancu.

„Astadi cu bucur'ia romaniloru cantati.

Pe Ianculu in camp'a cu totii se'lu urmati etc. etc.“

Acestu cantecu populariu, alu carui auctoriu e necunoscutu cá alu celoru mai multe cantece romanesce populare, imprumutandu'si ari'a d'in una opera italiana, se prefacù iute in unu feliu de marseillaisa romanésca, ce strabatù nu numai in muntii apuseni, ci preste totu, pe unde se aflá suflare de romanu. Tenerimea d'in celelalte parti ale Transilvaniei care audia canteculu acesta, alergá la Iancu pentru cá se se inroledie in óstea lui. Inca si d'in Munteni'a petrunsesera càtiva juni la Iancu, Balintu si Axente; acolo era intre altii Adrianu (acumu generariu), Dinca (astadi capitanu in pensiune), unulu d'in fratii Gulesci, celu supranumitu Albulu si Aimé-Martinu, pentru nobilitatea semtiementeloru sale, acolo au fostu si Racovitia (sub nume de Vitianu), unu Balaceanu si alti càtiva, carii s'au essilatu pe se-nesi, pentru cá

se partecipe cá voluntari la calamitatile si periclele in care se aflá romanii transilvani si caus'a romanesca in tóte tierile locuite de romani. Toti acei ostasi ai natiunei simtiá si vedea pe atunci imperativ'a necesitate in care venise natiunea, de a'si apará essistenti'a sa cu armele impumnate, de a restaurá renumele de bravura bellica data mai de totu uitarei, de a insuflá respectu inemiciloru, a vendecá terrórea cu terrore, si a infrange trufi'a si stupid'a inganfane a barbariei.

Au mai avutu natiunea romana pe unu Iancu in seclulu alu 15-lea, adeca Ioanu Corvinu dela Hunedór'a, spaim'a sultaniloru si a tuturoru turciloru, salvatoriulu Ungariei si alu christianismului, consolatoriulu romaniloru transilvani si banatiani pe urm'a tiraniiloru lui Carolu Robertu, a lui Ludovicu I. si Sigismundu. Se fia óre cà acelu nume mare trecutù prin traditiune dein strabuni la stranepoti, va fi fostu unu echo farmecatoriu in audiulu generatiuniloru dela 1848? Pentru ce nu? Distanti'a in tempu era numai de ani patru sute, apoi popórale conserva si propaga nume si evenimente multu mai vechi totu numai prin traditiune.

(Va urma.)

### Colectiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Urmare.)

1426. 1. Nov. App. C. D. T. V.

Conventulu dela monastirea Clusiuului face unu transumtu authenticu dupa rescriptulu regelui Sigismundu d'in an. 1398 Iuliu 7. publicatu mai susu, reinnoitu inse in a. 1426, prin care se dice, cà episcopii si popii catolici sunt auctorisati a lua diembele dela Valachi, d'in cauza cà d'in venitululu acelora trebuie se pórté spesele banderieloru séu ceteloru bellice. Sigismundu inse mai repetiesce aici si favórea ce facuse aristocratiloru, cà adeca ei se nu mérga la bataia, ci se'si tramita numai pe valachii (romanii) loru, cà se'si verse acestia sangele.\*)

\*) Vedi notele de mai susu, totu la an. 1426; vedi inse si cele 13 note ungresci, scrise de comitele Ios Kemény sub acestu documentu si decopiate cu mare grija de dn. Stef. Moldovanu. In acelea note Kemény face rescriptului regescu una exegese destulu de interesante, ilu ilustra d'in mai multe parti, provocanduse inca si la alte documente; schiopata inse tare in nota 3, unde tiene un'a, cà Sigismundu se adressase cu acelu rescriptu numai càtra nobilii de nationalitate magiara d'in Transilvani'a, uitandu cu totulu de multimea diplomeloru nobilitarie, pe care le-a culesu chiaru si elu, si d'in care esse curatu si luminatu, cà in acea epoca afara de multimea cneziloru romanesce mai era inca si unu mare numeru de nobili romani curati; pentrucà ori-càtu era de persecutati romanii atàtu d'in caus'a ritululu loru, càtu si pentru convictiunile loru politice, totusi regii Ungariei era constrinsi a nobilita pe multi d'in ei, a recunósce la unu numeru si mai mare drepturile, séu déca ne mai place, privilegiurile loru antice de primari, patriciani romanesce, cunoscuti mai tardiu sub numele slavonescu de cnezi. Asia dara diet'a dela 1426 nu a fostu „magiara, nationale,“ precumu voliesce Kemény, ci a fostu dieta aristocratica, compusa d'in nobili



Sigmond király visszairása az erdélyi magyar nemzet közbejárására, az erdélyi Oláhok által adando papi dezmák tárgyában — egy 1426-beli hiteles másolatban. —

Nos Conventus Monasterii b. Marie Virginis de Clusmonstra. Memorie commendamus quibus expedit universis, quod nostram accedentes in presentiam nobiles viri Nicolaus filius Apa de Almakerék, et Ladislaus filius Gerew de Zamosfalva exhibuerunt nobis, et presentaverunt quosdam literas serenissimi domini domini et principis Sigismundi Romanorum Regis semper Augusti, ac hungarie, bohemie, dalmatie, croatie e. c. t. regis domini domini nostri naturalis tenoris infrascripti, riteque emanatas et expeditas, petentes nos debita cum instantia, ut tenorem earundem sine diminutione et augmento prorsus aliqui transcribi, et transsumi ipsorum pro cautela faceremus, transcriptumque earundem nostro sub sigillo expedire et concedere vellemus, quarum quidem tenor talis est:

Nos Sigismundus\*) e. c. t. (hic sequuntur literae responsoriae Sigismundi Regis nobilibus Transilvanis in Vissegrad in vigilia festi visitationis virginis gloriosae anno 1398. 7. July datae, quae in hac collectione ad praesignatum annum reperiuntur\*\*) cui in transumto adjunguntur sequentia:

romani si magiari, cumu si una parte de corcitur, despre carii nu se mai scia de ce nationalitate era. Dara destulu atata, ca Transilvani'a isi avea si in dilele lui Sigismundu diet'a sa, representatiune propria politica, legislativa, care sta in relatiuni de a dreptulu cu regele si la care acesta promitte ca va veni in persoana; era cestiunea principale despre care s'a pertractatu in acea dieta, a fostu decimele (dieciuelele), care se luá dela poporulu romanescu pe sam'a popimei romano-catholice sub pretestu, ca acesta trebuea se ciena óste, candu d'in contra, aristocratii pretendea mortisiu ca decimele acelea se le remana lor, era poporulu romanescu ar fi fostu bunu bucurosu ca se nu le dea la neci-unii, adeca neci la popi neci la boieri. Acésta cestiune a decimeloru a causatu prea multa versare de sange in Transilvani'a. Mai virtosu d'in caus'a decimeloru au rebellatu si sasi in duoe restempuri si au devastatu Alb'a-Jul'i'a, dupa care au mai urmatu inca si alte versari de sange, pana inclusive la cea epochale, adeca la bellulu civile d'intre anii 1437 si 1438.

Not'a Red. Trans.

\*) In responsoriis anni 1426. 1. Julii transumto huic inclusis initium est sequens: Nos Sigismundus Dei gratia romanorum rex semper Augustus, ac hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatiae e. c. t. rex. Fideles dilecti — venientes e. c. t.; reliqua sicut in praenotatis a. 1426.

\*\*) In fine vero literarum transumtarum legitur: „Regnorum nostrorum anno Hungar. XXXIX. roman. v. XVI. bohém. VI.“ Ita ergo emendandae et ad hunc annum referendae. —

Aci am' socotitu a fi la loculu seu a adauge adnotatiunilo il. D. comite Iosifu Kemény asupra Litereloru responsorii ale Regelui Sigismundu nobililoru Transilvani an. 1398. 7. Julie date. Stef. Moldovanu.

1) Nicolaus filius apa de Almakerék, az az Almakeréki Apafi Miklos az Apafi családbol.

2) Ladislaus filius Gerew de Zamosfalva, az az Szamosfalvi Gyerőfi Laszlo a Gyerő-monostori Gyerőfi családbol.

3) Vestri nuncii et legati. Sigmondnak ezen levele az Erdélyi Magyar nemesekhez levén intézve (lásd alább a 13-dik

„Preterea supplicantibus majestati nostre prefatis nunciis vestris, et coram nobis suppliciter intercedentibus, vos nobiles, dominos scilicet non habentes, praeter transmissionem memoratorum Walachorum, ab ingressu presentis nostre exercitualis expeditionis duximus, et prae hac vice supportamus in effectu, prout iidem nuncii vestri vos superinde clarius in-

jegyzésemet) az ezen levélben említett követség is csak azon nemesek által küldetett volt Sigmondhoz, kellett tehát az erdélyi magyar nemességnek 1426-ban magyar nemzeti gyűlést tartani, a melyben ezen küldöttséget kinevezték, és utasítást adtak, és mivel ezen levél ugyan ezen küldöttségnek következtében ugyan azon erdélyi magyar nemességhez iratott, a küldöttségnek pedig küldések előtt a királynak szóvali feleletéről, és izenetéről referálnia is kellett, természetes hogy, a követség eztet újra csak azon nemzeti gyűlésben tehette. — Ime tehát a régenis már szokásban volt magyar nemzeti gyűléseknek hivatalos nyoma — (lásd ennek más nyomát is az 1404-beli levélre tett 3-dik jegyzésemet). Mi lettek legyen pedig ezen küldöttségnek 's következőleg azt megelőző nemzeti gyűlésnek okai és tárgyai? azokat már most egyenként előszámlálni szinte lehetetlen, mert azokat Sigmond király, kivéven az oláhok által az erdélyi püspöknek, és káptalanjának adando papi dézmát, ezen levélben egyenként nem említi, Erdélynek pedig 1426beli törvényei az ezen esztendőbeli szárossabb okleveleknek még porlepte alatti lappangásai miatt még ismeretlenek, és az egy példa is bizonyítás arra, hogy minő kívánatos, de sőt szükséges is legyen egy erdélyi diplomatariumnak szorgalmatos összevgyűjtése.

4) „Inter alia tamen“ voltak tehát ezen követségnek több tárgyai.

5) Decimam Wolachorum episcopatum et ecclesiasticorum“ (la acestea cuvinte n'am aflatu nimicu adnotatu). St. Moldovanu.

6) „Episcopus Banderium e. c. t.“ — a magyar országi 1481beli országos törvénynek 25dik Czikkelye a papi Banderiumokrol ezt mondja: „Ex quo Domini Archi-Episcopi, Episcopi, Capitula, Praepositi, Abbates, et Cartusienses de Lövdöld, nec non prior auranae, juxta hujus Regni laudabilem consuetudinem antiquam, pro defensione hujus Regni, tam ratione proventuum, et usum jobbagionum suorum levare tenentur, ob hoc e. c. t. — Alapul tehát a papi — Banderium adásának tartozása a papi jóságok, és dezma-beli jövedelmek birhatásán és használatán, hogy régi időktől kezdve a papi Banderiumnak a papi jóságok birásának szüleménye legyen a minden kétségen tuli valo dolog már publicistáink előtt; de Magyar országnak törvényeiben, vagy okleveleikben mikor említett vagy mondatott legyen ki leg előbb is azon elv, hogy t. i. a papi Banderiumnak tartásbeli kötelessége a papi dézmák jövedelmének is következtése? — annak leg első nyomát, és kezdetét bajos diplomatián be bizonyítani, mert azon eddig elő előttünk esmeretes regi törvényeinkben, melyek 1481 előtt a papi Banderiumrol szollanak (u. m. Sigm. D. V. de 1435. art. 1. — Ladisl. Decr. de 1454. art. 3. — Mich. Szilágyi Decr. de 1458. art. 2. (ezen elv nem említetik. Sigmond királynak a mostan általam kiadott 1426beli levele említi tehát legelőbbis (tudtomra) a fen érdeket elvet, a mely annyivalis inkább érdemel figyelmet, mivel a papi dézmák az egyházi kötelességek kiszolgáltatásán kívül, semmi egyéb világi tartozott a papi rendre (a kinek csupán élelmére valának magok a dézmák már a leg első kezdetkoris rendelve) eredetileg a régi törvényeink szerint nem következtek. Megjegyzésre méltó továbbá, hogy ezen 1426beli levelében Sigmond király a fejevári káptalannak Banderiumot állító kötelességét nem említi, hanem csak azt mondja, hogy a káptalan a hadak tartására a dézmák után pénzt fizet, holott az 1498beli Decretumnak 20. Czikkelye tisztán említi az erdélyi fejevári káptalannak Banderiumát.

7) „Exonerati, Deo juvante, ab his expeditionibus, quibus involuti sumus.“ Sigmond királynak ezen esztendőben fő gondja,

formabunt.“ Datum ut supra. A parte vero exteriori scriptum legebatur eadem manu, fidelibus nostris universis et singulis nobilibus partium nostrarum transylvanarum, nobis sincere dilectis.“

Nos igitur justis, et rationabilibus petitionibus eorumquorum supra benigne inclinati, eorumque iustitiae annuentes, prescriptas literas dicti serenissimi

és czélja a török ellen inditandó háborura volt igazítva, és Márton pápát is levele által arra kéré, hogy a lengyel királyt ösztönözze, hogy nem csak hadaival, de személyeszerént is, valamint Sigmond is ígérte magát, jönne a törökök ellen, — a lengyel király ennek némileg eleget is teve midőn Sigmond segeleméve 5000 fegyverest a Dunáig Bragilowra küldött. Lásd Dlugoss. Lib. XI. col. 494. De készült Sigmond a törökök által ki üzött Dán olahországi Vajda segedelmezésére is, és hogy mind ezekhez nagyobb sikerrel nyulhassan, nevezetes alkut kötött Lazarevics Istvánnal Servia Despotájával, a ki ígérte vala magát ezen alkuban, hogy Magyarországot minden hadakban a szomszéd ellenségek ellen egész erejével segitendi. Ezek valának tehát Sigmondnak azon hadi gondjai, mellyeket ezen levélben így emlit: „expeditionis quibus involuti sumus.“

8) „Venturi tandem in vestri medium,“ Sigmond király az Erdélyieknek tett ezen ígérétenek még 1426ban eleget tett, mert az esztendő vége felé Erdélybe jövé: December 6-án (in festo B. Nicolai Confessoris) Thordán vala (Katoña T. II. p. 472.) Decemb. 26 én pedig (in festo b. Stephani Protom.) Brassobol adott kiváltságos levelet a Bereczkieknek (Benkő Milk. II. p. 117.)

9) „Vobiscum in his“ (az az erdélyi oláhok által adando papi dézmák dolgáról, mert e volt az Erdélyi követségnek, ezen levél szerénti egyik tárgya („et in aliis“) az az egyéb dolgokokról is „disponemus“). Itt tehát az erdélyieknek magános országos gyűlést ígért Sigmond, de ezen ígérétenek 1426. eleget nem tehetett, mert csak Decemberbe érkezett Erdélybe, a holottis az oláh országba küldendő hadi seregének el rendeltetésével vala el foglalva; de 1427nek tavaszán, hogy tartott legyen az Erdélyiek számára magános országgyűlést, annak nyomdokait már elő mutattam Árpadiába III. év 1838. lap 32. (lásd Kovacsics Suppl. ad vest. Comit. 1427. Esztendőre); annak nyomdokára mind azon által, hogy ezen gyűlés alkalmával az oláhok papi dezma adásáról akkoron valami, és mi határozottat legyen, nyomdokára még nem jöhöttem.

10) „In vigilia festi visitationis virginis Gloriosae“ Vigilia az ünnep előtti napot jelentette, ennél fogva e levél költ Julius első napján.

11) Regnorum nostrarum anno Hungar. 39. Rom. vero 16. Boh. 6. — Sigmond Magyar Országi királynak koronázott Martiusban 1387 Romai Császárnak választott 1410. Csehországi király lett 1420, tehát ezen levél költ 1426ben. Hogy pedig régi okmányleveleink végére a szokott esztendő szám fel nem iratott, az a diplomaticában nem épen szokatlan dolog. — Egyébb aránt közre bocsátotta Sigmondnak ezen levelét leg előbb Benkő Josef Milkov. II. p. 371 de Sigmond királyságainak esztendeit az oklevél végén hibásan adta, és innen eredett azon hiba, miszerént Eder is Supp. libel. Valach. p. 17. ezen levélnek esztendejét 1398ra hibásan tette. Ugyan ezen levélnek 1426-beli hiteles átírását pedig leg előbb én bocsátom itt közre.

12) „Vos nobiles dominos non habentes, praeter transmissionem memoratorum Valachorum, ab ingressu presentis nostre exercituali expeditionis duximus, et pro hac vice supportamus in effectu“ Sigmond király 1426ba csak az esztendőnek vége féle érkezhetett Erdélybe, és hadát még azon a télen Erdélyen keresztül küldötte a Törökökre, a kik Dán Vajdát Oláh országból kizaglatták vala. Ezen Magyar országi hadaknak vezére volt Maroth János, a ki még a következő tavasz előtt a Törököket Erdélyből kiüzvén Dánt vajdaságába vissza helyezette. (Lásd Sigmond király oklevelét, mellyet 1427. Maroth

domini nostri regis rite emanatas, omnique vitio carentes, de verbo ad verbum, sine diminutione, et augmento prorsus aliquali presentibus literis nostris patentibus transcribi, transcriptasque sigilli nostri appensione muniri fecimus, easdemque fisdem petentibus futura pro cautela duximus extradandas. Datum in festo omnium sanctorum a. Dom. MCCCCXXVI.

Jánosnak adott, Katoánál T. XII. p. 488). Mind ezekből bizonyos tehát, hogy ezen háboru kivitelére szánt hadak 1426 Erdélyen mentek legyen keresztül, és ennél fogva Sigmond király által ezen most itt általam ki adott, és az Erdélyiekhez intézett 1426beli levélnek e sorai: „vos ab ingressu praesentis vestrae exercituali expeditionis duximus supportandos“ nem tehetette szoros betű értelemben azt, hogy az Erdélyieket a királyi hadaknak Erdélybe való be menetelétől (ab ingressu) tette legyen menté, hanem azt, hogy Sigmond az Erdélyi magyar nemességet, a kihez e levél intézve is vala, menté tette legyen csupán a jelen esetre (pro hac vice) a személyes katonáskodás és háboruba való meneteltől, ki véve mind azon által azt, hogy magok helyet Oláh jobbágyaikat küldjék (praeter transmissionem memoratorum Valachorum) és hogy ez igyis történt legyen, kitettző Sigmond királynak egy 1430beli Berzevicei Istvánnak adott okleveléből, a mellyben az 1426dik esztendőbeli Oláhországi háborujáról ezt írja: „cum siculis scilicet et Saxonibus, qui in subsidium ipsius quondam Dan Vajvodae (Valachiae) accesserant, ipso Stephano pohárnok per eosdem siculos et saxonos ductore, et Capiteo eorum electo, et constituto“ e. c. t. (Katoña T. XII. p. 537) itt az Erdélyi magyar nemességről nincsen emlités, mert nemis vettek személyesen részt a háboruban. — Pohárnok Istvánt pedig csak a székelyek és szászok választatták vezérekné, mert az erdélyi magyar nemesség helyet kiküldött oláh katona soldosoknak nem vala jogok magoknak hadi vezért választani; a mi pedig ezen szavakat illeti: „Vos nobiles dominos non habentes“ ezek érthették azon erdélyi nemesekre, a kik magokat vagy inségből vagy pedig egyéb okból más nemeseknek az akkori szokás szerént jobbágyokkul nem adták, mert azok a kik azt tették nem voltak képesek a személyes nemesi insurrectiora, hanem csak mint soldosok mehettek azon nemesek helyet a kiknek magokat el adták.

13) „Nobilibus partium nostrarum Transylvanarum,“ ámbár Verbőczy szeréntis Trip. Part. III. tit. 4. minden székely nemes vala, és következőleg ezen szóban „nobiles“ a székelyekis bele foglaltatnak, mégis régi okleveleinkben, a régi diplomaticai szerént, ezen szavak „nobiles partium Transylvanarum“ alatt különösen csak az erdélyi magyar vármegyék, és az azokban lako nemesség értetődött, így p. o. Ildik András király egy 1291beli oklevelében (Fejérnél C. D. T. VI. vol. II. p. 118.) ezt irván: „quod cum nos universis nobilibus, saxonibus, siculis, et olachis in partibus Transilvanis apud Albe Jule pro reformatione status eorumdem, congregationem cum eisdem fecissemus; a Nobilibus alatt egyebet nem érthetett, az Erdélyi magyar nemességen kívül hasonlilag ezen 1426beli oklevélben, mellynek tartalma szerént Erdélynek három nemzetei Lépes Lorand alvajda alatt közös egyességre, és védelemre (unióra) lépnek, és nem különben a K. Monostori konventnek 1459ben és arrol bizonyito levelében, hogy Erdélynek csak ugyan ezen három nemzetei ujra uniora léptenek legyen, az egyező három nemzetek illy szavakkal emlitettek: „Nobiles, Siculi, et Saxonos,“ a miből ki tetszik, hogy régi erdélyi okleveleinkben ezen szó „Nobilis Transylvanus“ alatt, nem általánosan az erdélyi magyar, és székely nemes, hanem egyedül csak az erdélyi magyar nemes értetődött. (lásd az 1404beli levélre tett 3dik jegyzéseimet.) — Ezen szavaknak illyeteni értelme pedig használtatott még 1557ben is, mert az ugyan ezen esztendőbeli Junius 1.én Thordán tartott országgyűlésnek végzéseiben még az olvastatik: „Postquam fideles nostri universitatis trium nationum Transylvaniae nobilium, sicu-



1426. App. D. Tr. T. V.

Estrasu d'in donatiunea facuta de Sigismundu lui Feuschin, filiu alu lui Susmanu ori Sismanu, fostu odenióra imperatoriu alu Bulgariloru. Donatiunea suna pe castellulu Lippova in comitatulu Temisiu. Dat'a diplomei de donatiune este d'in oppidulu ce se numesce Marienburg, rom. Feldeór'a, dela ung. Földvár, adeca Cetate de pamentu, in districtulu Brasiovului.\*)

1426. Datum in Feoldvár\*\*) partium nostrarum Transilvanarum. Sigismundi Regis Donationales Magnifico Feuschin filio quondam Susman Imperatoris Bulgarorum, possessionem Lippa cum Castello in Comitatu Temesiensi conferentes.

(Va urma.)

Nr. 266—1872.

**Procesu verbale**

luatu in siedinti'a estraord. a comitet. asociat. trans., tienuta in 12. Oct. c. n. 1872 sub presidiulu dlui vicepres. Iac. Bolog'a, fiendu de facia ddnii membrii: E. Macelariu, B. Ursu, I. Hanni'a, P. Rosca, I. V. Rusu, Z. Boiu, Const. Stezariu si I. Cretiu.

§ 130. Mai inainte de tóte, acestu comitetu, motivatu de imbucuratóri'a scire, cumu-cà Maiestatea sa c. reg. apostolica s'au induratu prea gratosu, pre Escel. sa dn. Lad. Bas. Popu, presiedinte de senatu la curi'a regia si totu-odata presiedinte alu acestei asociatiuni, a'lu inaltia la rangulu de baronu, la propunerea dlui vicepresiedinte.

Se semte in prea placut'a positiune, a dá prin acésta espresiune bucuriei sale celei mai cordiale pentru acestu actu importante, si totu-odata decide, cá presidiulu in numele comitetului, prin unu telegramu particulariu se aduca numai decátu la cunoscienti'a Escel. sale domnului presiedinte, acésta manifestare.

§ 131. Trecunduse la ordinea dilei, dn. cass. presentéza conspectulu despre perceptele si erogatele asoc. dela siedinti'a trecuta (3. Sept. a. c.) pana la siedinti'a presenta. D'in amentitulu conspectu resulta, cumu-cà in restempulu numitu, s'au incassatu la fondulu asoc. numai 182 fr. 47 cr. si s'au erogatu mai alesu cá remuneratiuni stipendia si ajutoria, sum'a de 1714 fr. 96 cr. (Nr. prot. ag. 264, 1872).

Spre scientia.

§ 132. Totu dn. cassariu mai presentéza unu altu conspectu despre starea fondului academiei pre tempulu acestei siedintie, d'in carele se vede, cumu-

lorum et saxonum e. c. t. Sigmond királynak ezen általam most közre bocsátott 1426beli oklevele tehát csupán az erdélyi magyar vármegyékhez, és az azokban lako magyar nemeséghez volt intézve. Hujusque il. d. Jos. C. Kemény.

\*) Dupace turciloru apucasera a sparge domni'a bulgarésca, multi bulgari au trebuitu se 'si paraséca patri'a, si se ia lumea in capu. In acestu documentu avemu essemplu, cá insusi filiulu imperatului bulgarescu a venitu de s'au asiediatu in partile nóstre. Pe atunci s'au asiediatu si in Brasiovu multi bulgari si s'au amestecat cu romanii.

Red. Trans.

\*\*) Földvár, Marienburg Distr. Coronensis.

Exstant in Archivo Camerae R. Hung. Aulicae.

Edidit: Fejér C. D. T. X. vol. VI. p. 284.

cà fondulu academiei, are in proprietatea sa sum'a de 8804 fr. 21 cr. (Nr. prot. 265, 1872.)

Spre scientia.

§ 133. In necsu cu raportulu d-lui cassariu de sub precedentele § 131, se raportéza in specialu, despre banii incursi la fondulu asociatiunei dela siedinti'a trecuta, si anume:

a) cá interese obvenitórie cu 1. Oct. a. c. dupa obligatiunile de statu au incursu 159 fr. 40 cr. (Nr. prot. ag. 264, 1872);

b) pentru aurulu si argintulu schimbatu, s'au incassatu 182 fr. 32 cr. (Nr. prot. ag. 254, 1872);

c) cá prenumeratiune la Transilvani'a pre 1872 2 fr. (Nr. prot. ag. 250, 1872).

Spre scientia.

§ 134. In legatura cu conspectulu dlui cassariu de sub § 132, referéza in specialu despre banii incursi la fondulu academiei dela siedinti'a trecuta, si anume:

a) prin dn. dr. Iosifu Hodosiu, s'au administratu la fondulu academiei, dela comitetulu arangiatoriu alu unei representatiuni date in Bucuresci, inca in anulu trecutu, cá rata pre diumetate d'in venitululu curatu, destinatu pentru fondulu academiei, sum'a de 165 fr. 67 cr., ceealalta diumetate rata remanendu pentru fondulu de teatru. (Nr. prot. ag. 243, 1872);

b) prin dn. protopopu in Borsia, Alimpiu Barbuloviciu, s'au tramisu colecte pentru fondulu academiei 62 fr. (Nr. prot. ag. 246, 1872.)

c) prin dn. Ioane Arseniu medicu in Braila, s'au administratu cá contribuii pentru fondulu asociatiunei 20 Napoleoni, cu adausulu, cá va tramete catu mai curendu si consemnarea respectiviloru domni contribuitori spre a se poté publicá. (Nr. prot. ag. 249, 1872.)

d) prin dn. functionariu in Bucuresci, Dionisiu Precupu, s'au tramisu cá contribuii in favórea fondului academiei 111 lei noi. (Nr. prot. ag. 258, 1872.)

e) cá interese obvenitórie cu 1. Oct. a. c. dupa cuponii obligatiuniloru de statu 10 fr. 50 cr. (Nr. prot. ag. 254, 1872).

Se ieau spre scientia cu placere, si se esprime recunoscentia protocolaria respectiviloru domni stauritori si contribuitori.

§ 135. Se presentéza unu documentu d'in partea cassei, prin carele se constatéza, cumu-cà s'au cumperatu pre sém'a fondului de academia una obligatiune urbariale trans. in valóre de 500 fl. cu pretiulu curentu de 401 fr. 10 fr. (Nr. prot. ag. 255, 1872.)

Spre scientia.

§ 136. Se presentéza o scrisóre a dlui Ioanu Petranu, advocatu in Clusiu (d'in 2. Oct.), pre langa carea numitululu domnu tramite la fondulu academiei, unu legatu de 300 fr. facutu de repausatulu locotente I. Petru Pui, d'in carele subtragunduse numai spesele de timbru si cele de expeditiune, s'au incas-



satu la fondulu academiei in bani gata 295 fr. 54 cr. (Nr. prot. ag. 259, 1872).

De óra-ce repausatulu testatoriu Petru Pui, cu unu devotamentu prin lasamentulu seu raru si-a oferitu denariulu seu pentru unulu d'in cele mai sublime scopuri nationali: comitetulu patrunsu de acésta fapta nobila si generósa, se semte detoriu cu anemi pline de recunoscintia, a da prin acésta, espre siune pietatiei sale celei mai destinsé càtra umbr'a si memori'a repausatului amintitu.

Totu-odata se simte in placut'a positiune a-si esprime, cu acésta oca siune, multiamirile cele mai calduróse, atátu domnului colonelu baronu Ursu, carele cá esecutoriulu alu testamentului, facutu de repausatulu testatoriu, a staruitu cu totu zelulu, pentru realisarea aceluia, càtu si domnului advocatu Ioane Petranu, carele in tempu scurtu, si fàra de neci un'a remunerare a osteneleloru sale, a esoperatu realisarea si incassarea amintitului legatu.

§ 137. Se presentéza scrisóri'a fostului stipendiatu alu asociat., Const. Barbesu, prin carele acela, aplicanduse cá profesoriulu la scól'a reale d'in Brasiovu, abdice de stipendiulu de 400 fr., avutu pre a. scol. 187 $\frac{1}{2}$  cá ascultatoriulu de studiile chemicotechnice, la politehniculu d'in Monachiu.

Totu-odata in legatura cu scrisóri'a amintita secret. II. raportéza, cumu-cà la stipendiulu devenitu astfeliu vacante, inca in 16. Sept. a. c. s'au publicatu concursu d'in partea presidiului asoc. cu terminulu pàna in 10. Oct. c. n. a. c. (Nr. prot. ag. 244, 1872), (a se conferi si § 143).

Se iea spre scientia.

§ 138. Secret. II. presentéza in siedinti'a comitetului urmatóriele documente:

a) Testimoniulu scol. pre sem. II. 187 $\frac{1}{2}$  alu stipendiatului asoc. Nic. Neamtiu, studente in VII. clasa la gimnas. reg. de statu d'in Sibiiu, carele totu-odata asterne si reversu despre acea, cumu-cà ajungundu la stare, se va face membru alu asociatiunei.

D'in respectivulu testimoniu se vede, cumu-cà amintitulu stipendiatu a raportatu clas'a generale de progresu „precelente.“ (Nr. prot. ag. 239, 1872).

b) Patru reverse dela stipendiatii asoc. Michailu Russu, ascultatoriulu de drepturi la universitatear d'in Pest'a, Georgiu Ocaciú, stud. in clas'a VIII. la gimn. rom. d'in Brasiovu, si Pintea Ternovanu, ascultatoriulu de silvicultura in Mariabrunn, — dela acesta d'in urma si documentulu de inmatriculare. — Toti susu numitii stipendiatii prin reversele respective se obléga, cumu-cà ajungundu la stare, se voru face membrii asociatiunei. (Nr. 257 si 262, 1872).

Se iea spre scientia, si totu-odata se decide, cà, dupace amentitii stipendiatii, prin asternerea reverseloru au satisfacutu conditiuniloru indigitate in conclusele comitetului d'in 3. si 24. Sept. a. c. §§ 123 si 128, se se dea la cass'a asoc. asemnatiunile necesarie pentru esolvirea stipendialoru respective.

§ 139. Secret. II. reportéza, cà stipendiatulu

asoc. Dem. Munteanu, ascultatoriulu de clas'a III. la scóla reale d'in Sibiiu, neci pàna acumu n'a satisfacutu conditiunei recerute, de a'si dovedi progresulu facutu in studia pre sem. II. an. scol. degiá espiratu.

Se decide, cà stipendiulu usuatu de amentitulu scolariulu, degiá de 60 fr., dechiaranduse de vacante, pentru conferirea aceluia se se publice concursu cu terminulu pàna in 10. Noembre c. n. a. c.

§ 140. Secret. II. raportéza, cumu-cà s'au primitu nouele diplome pentru membrii fundatori si ordinari litografate in Pest'a prin ingrigirea ecs. sale dlui presiedinte alu asoc. Lad. Bas. Popu. (Nr. prot. ag. 263, 1872).

Se iea spre scientia.

§ 141. Directiunea tipografieii archidiecesane de aici, asterne conto despre tacsele de insertiune, obvenitórie pentru publicarea concursului la stipendiale si ajutoriale asoc. pre a. 187 $\frac{2}{3}$  in Telegrafulu rom.

Se decide a se asemná la cass'a asoc. esolvirea respectivului conto sunatoriulu despre 9 fr. 60 cr. d'in sum'a preliminarata de adun. gen. pentru spesele estraordinarie ale comitetului.

§ 142. Secret. II. arata, cumu-cà dn. dr. Iosifu Hodosiu a transpusu pre sém'a biblioteceii asoc. unu ecemplariulu d'in „Cronicele Romaniei séu Letopisi-tiele Moldaviei si Valachiei.“ Ed. II. de D. Michailu Cogalniceanu, — daruitu d'in partea autoriului.

Domnului daruitoriulu i-se esprime prin acésta recunoscintia protocolaria, iar opulu resp. se transpune dlui bibliotecariulu, spre a'lu trece in registrulu cartiloru asociatiunei.

§ 143. Presidiulu pune acumu la ordinea dilei conferirea unui stipendiu de 400 fr. destinatu pentru unu ascultatoriulu de tehnica.

I. Secret. II. cá referinté in acestu obiectu arata, cà la acelu stipendiu au incursu 7 concurse, si anume:

1) alu lui Georgie Pletosu, maturisatu si fostu teologu in anulu I.

2) alu lui Iosifu Maximu, candidatu de profesoriulu si de presentu ascultatoriulu de scientiele reali la universitatea d'in Gratiu.

3) alu lui Ioane Ciuciu, gimnasistu absolutu si maturisatu.

4) alu lui Iulianu Filipescu, ascultatoriulu de tehnica la universitatea d'in Gratiu (cursulu alu II-lea).

5) alu lui Ioane Baiulescu, maturisatu si fostu juristu la universitatea d'in Vien'a in anu I.

6) alu lui Ioane Crisianu, ascultatoriulu de tehnica la universitatea d'in Gratiu in an. II., si in fine

7) alu lui Const. Simtionu, ascultatoriulu de tehnica la politehniculu federale d'in Zürich, cursulu alu III.

Referentele, pre bas'a documenteloru produse, propune pentru conferirea acestui stipendiu, pre concurentele de sub Nr. 5.

II. Acestu obiectu, in necsu cu propunerea referentului, luanduse la una discusiune seriósa, si dnii membrii, manifestandusi opiniunile sale, presidiulu,

inainte de a submite cestiunea la votu, afla cu cale a atrage atentiunea domnilor membrii asupra modalitatii de votisare, si d'in partesi d'in motive considerabili propune, cá votisarea pentru acestu casu, se se face in secretu prin siedule.

Se primesce cu maioritate de voturi (5 contra 3).

III. Dupa acea ivinduse cestiunea, cá déca votisarea pentru acestu casu este de a se face in secretu, se se considere cá decidietória maioritatea absoluta? séu numai cea relativa?

Dn. Macelariu propune a se considerá cá decidietória maioritatea relativa.

Dn. capitánu Stezariu d'in contra propune maioritatea absoluta; in urma, submisanduse la votu ambele propuneri.

Se primesce cu maioritate de voturi propunerea dlui Stezariu, cá adeca maioritatea absoluta, se fia decidietoria.

IV. Trecanduse acumu preste partea formale, presidiulu submite la votu insasi cestiunea meritoria, respective conterirea stipendiului amentitu.

Facúnduse votisare secreta, d'in scrutiniu resulta una maioritate de 8 voturi contra unulu, in favórea concurentelui Ioane Baiulescu, carele astfeliu obtinendu maioritate absoluta, se enuncia, de stipendiatulu asociatiunei.

§ 144. La propunerea dlui C. Stezariu se asemneza la cass'a asociatiunei transilvane, esolvirea unei anticipatiuni de 200 fr. pentru suportarea spelorú necesarie la edarea fóiiei asociatiunei.

Verificarea acestui procesu verbale, se concrede domnilor membrii Hannia, Macelariu, B. Ursu.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Iacobu Bologa,  
vicepresied.

I. V. Rusu,  
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 14. Octobre 1872.

B. Ursu mp. E. Macelariu mp. I. Hanni'a mp.

Nr. 243, 246, 250.

### Contribuiri in favórea fondului de academia.

1. Dn. dr. Iosifu Hodosiu administrédia pentru fondulu academiei, dela comitetulu arangiatoriu alu unei representatiuni teatrale, date in Bucuresci inca in an. trecutú cá rata pre diumetate d'in venitulú totale 165 fr. 67 cr. (Cealalta diumetate reamendu pentru fondulu de teatru.)

2. Prin dn. Alimpiu Barboloviciu, v. protopopu alu tractului Giulei, s'au tramesu cá contribuiri si oferte pentru fondulu academiei 62 fr., si anume: a) dela dn. Ioanu Baldi, parochu in Giul'a 1 fr. b) dela poporulu romanu gr. cath. d'in Giul'a 1 fr. 70 cr. c) Ioanu Papp, parochu in Huseu-Macicasiu 1 fr. d) poporulu romanu gr. cath. d'in Huseu-Macicasiu (Hosszu Macskás-1 fr. 30 cr. e) Ioanu Papp, parochu in Babutiu 1 fr. f) dela poporulu romanu gr. cath. d'in Babutiu 2 fr. g) Vasiliu Béne, parochu in Sinteu 3 fr. h) poporulu rom. gr. cath. d'in Sinteu 3 fr. i) Ioanu Moldovanu, parochu in Ascileulu micu 10 fr. k) poporulu romanu gr. cath. d'in Ascileulu micu 2 fr. l) Elia Getie, parochu in Dragu 1 fr. m) Ioanu Colcieriu, parochu in Fodor'a magiara 1 fr. n) Franciscu Lemény, poses. si curatoriu prim. in Fodor'a magiara 3 fr. o) poporulu rom. gr. cath. d'in

Fodor'a magiara 3 fr. p) Basiliu Olteanu, parochu in Ujfaleulu magiaru 2 fr. q) poporulu rom. gr. cath. d'in Ujfaleulu mag. 3 fr. r) poporulu romanu gr. cath. d'in fili'a Ciufufai'a 90 fr. s) poporulu rom. gr. cath. d'in fili'a Coaciu 2 fr. t) poporulu rom. d'in fili'a San-Martinu-Macicasiu 1 fr. u) poporulu rom. d'in parochi'a Valasutu 2 fr. v) poporulu rom. d'in fili'a Adalinu 1 fr. w) Alimpiu Barboloviciu, par. si protop. in Borsia 5 fr. 10 cr. x) poporulu rom. gr. cath. d'in Borsia 10 fr. y) poporulu rom. d'in fili'a Badocu 1 fr.

Sum'a 62 fr.

3) Prin dn. medicu in Braila, dr. Ioane Arseniu s'au administratu la fondulu academiei, cá contribuiri si oferte colectate dela mai multi benevitori, prin staruinti'a d-sale 20 Napoleoni.

Publicarea listei va urmá, dupace se va impartasi, mái tardú.

Sibiiu in 30. Sept. 1872.

Dela secret. asoc. trans.

Ad Nr. 253. 254—1872.

### Pentru fondulu academiei.

I. Prin dn. colonelu baronu Ursu s'au transpusu fondulu academiei cá legatu facutu de reposatulu locotenente I, Petru Pui, si esoperatu prin zelulu dlui advocatu in Clusiu, Ioane Petranu in suma de 295 fr. 54 cr.

II. Prin dn. secret. I. Georgie Baritiu s'au tramisu cá colecta la fondulu academiei, facuta prin domnulu Dion. Precupu, functionariu in Bucuresci, sum'a de 111 lei noi, si adeca:

1) dela Dion. Precupu, functionariu in Bucuresci 20 lei-2) S. Boerescu, funct. in Bucuresci 10 lei. 3) Ieroteiu U. Popu, comerciante in Bucuresci 10 lei. 4) Jeronimu A. Popu, comerciante in Bucuresci 10 lei. 5) Panajotu Athanasie 5 lei. 6) G. Giuvelca 10 lei. 7) Al. Albianu, funct. in Bucuresci 4 lei. 8) I. Strambu, funct. in Bucuresci 10 lei. 9) Ioane Dorca Brailoiu, comerciante in Bucuresci 10 lei. 10) D. Mironu, funct. in Bucuresci 10 lei. 11) B. Vl. Botezanu, profes. in R. Saratu 10 lei. 12) Ioanu I. Milea, comerc. Strada St. Vineri in Bucuresci 2 lei.

Sum'a 111 lei noi.

Sibiiu in 12. Oct. 1872.

Dela secret. asoc. trans.

### Bibliografia si scurta recensiune.

(Fine.)

Codu comunalu. Collectiune de tóte partile legiurilor promulgate pàna la 1. Ianuariu 1871, attribuite primariloru si consilialorú comunali, cu tóte esplicatiunile necesarie in notitie. De I. M. Bujoreanu. Editiunea II. revedita, corresa si adaogita. Bucuresci, Imprimeri'a statului, 1871. 8<sup>o</sup> mare, pag. 584, ptefatiune, unu micu supplementu si una tabla generale a legiurilor. Pretiulu 6 lei noi.

Sunt mai multe ratiuni pentru care noi ne simtimu obligati a recomanda cu totu adinşulu acésta collectiune interessanta de legi, nu numai barbatiloru de specialitate, ci si la ori-care altu romanu. In secolulu nostru, cu totu mecanismulu celu greoiu, cá se dicemu asia, alu corporiloru legislative (camere, diete, senaturi), legile se imultiescu in cantitate si calitate cu afátu mai virtosu, cu càtu viéti'a omenésca in familia, in comuna, in municipiu si in statu este su-

pusa la mai multa scaimbare, si cu càtu transactiunile omenesci devenu mai complicate si se departa pe di ce merge de starea vechia patriarchale. Se cuvene cá se cunósca toti romanii fàra distinctiune de provincii, in ce modu si directiune s'au ocupatu legislativ'a Romaniei de regularea vietiei nationale si politice in comune. Preste acésta este pentru noi unulu d'in interesele cele mai mari ale nóstre, cá precumu in alte scientie, asia si pe terrenulu legislativu, nu numai se ne cunóschemu pe deplinu terminologi'a juridica, ci se ne si adoperamu d'in tóte poterile a o unifica. Amu observatu mai de multe ori in viet'i'a nóstra, si vomu mai repeti la tóte ocaziunile, cá terminologi'a juridica care se formédia in limb'a romanésca d'incóce de Carpati, merita in parte mare critica aspra. Aceeasi adeca este formata in mai multe parti ale ei dupa cea nemtiésca si dupa cea magiara, care ambele coprendu mai multu séu mai pucinu nescie reproductiuni de idei si notiuni juridice imprumutate dela cele duoe limbi classice, inse asia, cá déca le traduci in romanesce, nu le mai recunosci de locu. Terminologi'a juridica adoptata in tóte cartile mai noue de legi de ale statului Romaniei inça 'si are defectele sale, ea inse luata preste totu, este neasemenatu mai buna, mai precisa si mai correspundietória geniului limbei nóstre, decâtu cea impusa noue aici de càtra respectivele guberne prin translatu relé loru strinse in pinteni si — in anii d'in urma, prin unii traductori séu ignoranti, séu fórtelenesi. Cu ceea poporulu a si apucatu a se familiarisa de minune; acésta d'in contra, ii vene straina intocma cá si limbile dupa care s'a formatu; adesea candu vrea cineva se o pronuncie, pare cá stà se se innece cu ea. Cine se si mai póta pretende, cá poporulu se pronuncie atàtu-amaru de barbarismi grosolani. Limb'a legislatiunei incarcata cu barbarismi produce in audiulu nostru acelasi effectu, pe care'lu produce unu caroiu neferecatu si neunsu, care scartiaie tóta dio'a, in càtu te face se apuci altu drumu, séu se fugi iute pe langa elu, pentru cá se nu'ti mai róda urechile, precumu iti rodu si alte multe traductiuni facute fàra celu mai pucinu respectu càtra limb'a nóstra, càtra idiotismii si geniulu ei.

Dn. Bujoreanu avù generositatea de a doná pentru bibliotecelè instituteloru nóstre 12 esemplaria d'in cartea sa. Subscrisulu a luatu asupra'si placut'a indatorire de ale impartii.

Enumeratiunea speciiloru de plante, cultivate in gradin'a botanica d'in Iasi pàna in anulu 1870, de dr. Anastasie Fetu. Bucuresci, nou'a typographia a Laboratoriloru romani. 1871. Formatu de Lexiconu, 60 pag.

Catalogulu planteloru d'in gradin'a botanica dela Iasi s'a publicatu de dn. dr. Fetu mai antaiu in Revist'a scientifica d'in Bucuresci, de unde apoi s'a reprodusu si separatu in câteva cente de esempl., pe care auctoriulu le imparte gratis.

Celu care voliesce — si cine se nu voliésca — a cunósce mai de aprópe multele merite pe care le a castigatu dr. Fetu prin latirea gustului pentru scientiele naturali, se nu lipsésca a perlege discursulu dlui professoriu de istoria Vas. Alessandrescu-Urechie rostitu in 27. Augustu v. cu ocaziunea solemnei receptiuni a dlui Fetu cá membru actuale alu societatei academice. Dr. Fetu inça a benevolitu a ne incrementia 12 esemplaria totu cu scopulu aratatu mai in susu.

Dela dn. dr. Fetu natiunea mai are:

Manualu pentru invetiatur'a mosieloru.

Descrierea si intrebuintierea apei simple si a apelu minerali d'in Moldov'a.

Proiectu de organisarea politiei sanitarie in Roman'a.

Dr. Fetu propune si medicin'a popularia la seminariulu arhiepiscopescu dela mon. Socola de langa Iasi, éra in tempulu de facia se ocupa cu publicarea unei alte carti de medicina, a carei esire abia o asteptamu.

Vocabolario italiano-romanesco, franceses-romanesco e romanesco-italiano-franceses con tre trattati grammaticali e con l' acciunta dei principali nomi propri, compilato da G. L. Frollo, professore Nel-ginnasio di Carlo I. in Braila. Parte prima Vocabolario italiano-romanesco.

Candu amu vorbitu noi cu alta ocaziune in acésta fólia despre dictionariulu italianu-romanesco alu dlui professoriu Frollo, amu scapatu d'in vedere cá acesta era esitu intregu, in patru fascicule, formatu mare de lexiconu, pe 672 pagine.

Cine potea se fia mai competente cá dn. Frollo, de a da tenerimej dacoromane cea mai ampla ocaziune de a invetia limb'a frumósei si classicei Italie, de a petrunde in geniulu ei si a face studiu comparativu? Invetiati teneri dulcea limba italiana, faceti cá se petrunde in audiulu vostru farmecatóriele sunete; invetiati dela italiani nu numai a ve serie limb'a materna bene si elegantu, ci si a o vorbi càtu se póte mai correctu si mai frumosu; feriti-ve de barbarismi, de constructiuni sucite si monstruóse, de provincialismi vulgari si triviali, de sunete spurie cá tye, gye, nye, tsje, minye, tyinye. tsjinye, gyinye, vinye, inye, gyesu etc. etc.; dedati-ve a o vorbi in totu tempulu si in totu loculu; lua-ti-ve de modellu stilulu acelu literatoru carii au avutu limb'a in deplin'a loru potestate, precumu o avuse de ess. unu Eliadu in tempurile nóstre mai multu decâtu ori-care altulu; pronunciatu precumu se pronuncia in regiunile superiori ale societatei d'in Roman'a, evitandu numai unele erroru grammaticali pe care critic'a le condamna neconditionatu, cumu si càtiva termini totu barbari, de ess. turcesci séu slavonesci, cá si cei dela noi, magiari, nemtiesci si éra si slavonesci, carii nu s'au invescutu in limb'a nóstra cá unii altii, ci s'au



prensu de, ea cá scaiulu de lana, prin lene si nepasare cá si prin maimutire servile.

**Bibliographi'a Daciei.** Indice de scrieri atingetóre, directu séu indirectu, de vechii locuitori ai Daciei. Publicata spre a facilita cercetarile concurrentiloru la premiulu instituitu de dn. Al. Odobescu, membru alu societatei academice romane. Bucuresci, typographi'a curtii (Lucratorii asociati). 1872. 8<sup>o</sup> micu, 65 pag.

Scopulu acestei carticele prea interesante pentru istorici se arata pe largu in prefatiunea ei, totu-odata ea este unu testimoniu mai multu pentru avuti'a bibliothecei domnului Odobescu.

Dn. Odobescu inca avù bunatate a transpune redactoriului acestei folie 12 esemplaria, spre ale impartii pe la bibliothecele instituteloru nóstre romanesci si la istoricii nostrii.

**Economi'a pentru scólele poporale,** compusa de Teodoru Rosiu, invetiatoriu la scól'a principale gr. cat. rom. d'in Lapusiulu-ungurescu. Gherl'a, 1870. 8<sup>o</sup>. 52 pag. Pretiulu 35 cr. v. a.

**Istori'a Transilvaniei si a tiereloru** d'in giuru pentru adulti si clasile gimnasiali superiori, de Beniaminu Popu, profesoriu la gimnasiulu completu d'in Blasiu. Blasiu, 1872. 8<sup>o</sup>. 80 pag. Pretiulu 50 cr.

**Legea si regulamentul timbrului si inregistrarii** (dupa Monitoriulu oficialu), cu o introductiune esplicativa si inlesnitória. Bucuresci, 1872. 8<sup>o</sup> micu, 40 pag. Pretiulu 60 bani.

**Indicatoriulu alfabeticu de tóte actele** supuse timbrului si inregistrarii, de Em. Protopopescu-Pake. Editur'a societatii juridice a diuariului „Dreptulu.“ Bucuresci. 8<sup>o</sup> micu, 24 pag. Pretiulu 50 bani.

### Catalogulu libreriei Socecu & Comp.

Calea Mogosióei Nr 7. Arangiatu in ordinu alfabeticu dupa numele auctoriloru. Pentru cartile scolastice câte avemu in libraria, amu publicatu osebitu unu catalogu speciale care stà la dispositiunea ori-cui s'aru interesá a'lu avea.

P. T.

Avemu onórea d'a ve insciintia cà, pentru a servi mai iute pe clientii nostri si a da comerciului nostru o mai mare intindere, amu destinatu vechiulu

nostru localu numai pentru charthia, registre de comptabilitate, obiecte de cancelaria si de dessemnu, si cà, in marele salonu de susu, care comunica directu cu magazinulu nostru, amu asiediatu opurile de libraria romana, francesca, germana, etc.

Apoi inmultiendu inca relatiunile nóstre cu d'in cei mai principali librari-editori d'in Franci'a si d'in Germani'a, suntemu in positiune d'a avé totu-deaun'a publicatiunile cele mai noue in tóte ramurile literaturei si ale scientieloru.

De doue ori pe luna, priimimu d'in Parisu si d'in Lipsca colete de carti; astufeliu pe de o parte, avemu in totu-deaun'a cele mai noue publicatiuni, pe de alta parte, ne este lesne d'a aduce, in celu mai seurtu tempu, comandele care ne suntu adressate pentru ori-ce privesce librari'a.

Salonulu nostru este deschisu in tóte dilele, afara de dumineci si serbatori, dela optu óre de dimineti'a pàna la optu óre sér'a, cá se poteti consulta catalógele de libraria, alege cartile de care veti avé trebuintia si a face comande pentru acelea care voru lipsi.

Afara de catalógele speciali, voru stá la dispositiunea d-vóstre cele mai bune reviste despre publicatiunile cele mai noue, atátu d'in Franci'a càtu si d'in Germani'a; cu unu cuventu, suntemu in stare d'a ve inlesni dobendirea de ori-ce uvrage veti dorí.

Pentrucà n'amu crutiatu neci unu sacrificiu spre a asigurá in magazinele nóstre unu serviciu exactu si grabnicu, pre langa pretiuri càtu se póte de moderate, avemu convictiunea, cà cas'a nóstra astfeliu organizata, va poté satisface ori-ce drépta cerere, si speramu cà veti binevoi a ne acordá increderea de care ne ati onoratu pàna acumu.

Socecu & Comp,

Uvrage d'in editur'a libreriei Socecu & Comp.

### I. Scolastice.

Ahn F. Method'a practica spre a invetia cu inlesnire limb'a francesca, in doue parti, fia-care câte 1 leu 68 bani. — Idem pentru limb'a germana partea I. 1 leu 25 bani. — Partea II. si III. 2 l. 10 b.

Angelescu Elie. Cursu de aritmetica rationala a 2-a editie 3 lei. — Cursu de algebra elem. 1 l. 25 b. — si Riurénu geometri'a dupa Legendre a 3-a editie 4 b.

Arnold G. Prim'a conversatiune germano-franceso-romana dupa Ollendorf 1 l. 25 b.

Atlasu de istori'a naturala cu tectstu, ecplicat. colorat. si carton. 3 l. 50 b.

Catulescu V. Catechismu elem. 20 bani. — Catechismu pentru clas. I—III. gimn. 1 l. 25 b. — Istori'a sacra a testamentului vechiu si nou 1 l.

Cernatescu P. I. Compendiu de istori'a generale 6 l.

(Va urma.)